

Jedenasteo listopada obchodzimy Narodowe Święto Niepodległości, czyli rocznicę odzyskania niepodległości przez Polskę w 1918 roku. Przypomnę, jaka jest etymologia słowa *niepodległość* oraz na czym polegała modyfikacja znaczenia tego wyrazu.

Narodowe Święto Niepodległości to w Polsce święto państwowe – obchodzone corocznie 11 listopada dla upamiętnienia odzyskania niepodległości przez Polskę w 1918 roku, po 123 latach zaborów^{*)} (1795–1918). Święto zostało ustanowione *ustawą z dnia 23 kwietnia 1937 r.*, a zniesione *ustawą Krajowej Rady Narodowej 22 lipca 1945 roku*. Narodowe Święto Niepodległości przywrócono *ustawą w 1989 r.* i obecnie jest dniem wolnym od pracy.

Pochodzenie słowa *niepodległość*

Rzeczownik *niepodległość* pochodzi od przymiotnika *niepodległy*, który używany był w polszczyźnie od drugiej połowy XVI wieku. Z kolei przymiotnik wywodzi się od czasownika *podlegać*. *Niepodległy* stanowi zaprzeczenie wyrazu *podległy*, który, zgodnie ze „Słownikiem języka polskiego PWN”, ma następujące znaczenia.

Podległy^{**)} to: 1. ‘zależny od kogoś lub od czegoś’, 2. ‘pozbawiony wolności’, 3. *daw.* ‘podatny na coś’.

Pierwotnie słowo *niepodległy* było rozumiane szerzej niż współcześnie – jako ‘niezależność w ogóle, jako swoboda działania, rozporządzania sobą’, czyli ‘niezależność osobista, samodzielność’. W tym właśnie znaczeniu znaleźć można to słowo na przykład w osiemnastowiecznych pismach Hugona Kołłątaja, oświeceniowego polityka i publicyisty: „Kto pragnął oświecenia powszechnego, ten jest niewątpliwie przyjacielem równości i niepodległości ludzkiej”.

Modyfikacja znaczenia

Później rzeczownik *niepodległość* stopniowo tracił sens ogólny i zaczął zawężać się jego zakres znaczeniowy. W wyniku tych zmian od drugiej połowy XVIII wieku coraz częściej używano tego słowa w znaczeniu politycznym – w połączeniach: *niepodległość kraju*, *niepodległość ojczyzny*. Językoznawcy uzasadniają ten proces semantyczny utratą przez Polskę niepodległości w wyniku zaborów. W rezultacie w XIX wieku słowo *niepodległość* funkcjonowało w węższym znaczeniu ‘niezależność polityczna’.

Współczesna definicja *niepodległości*

Obecnie „Słownik języka polskiego PWN” podaje następujące znaczenie rzeczownika: „*Niepodległość* to niezależność jednego państwa (narodu) od innych państw w sprawach wewnętrznych i stosunkach zewnętrznych; niezawisłość, suwerenność, wolność” i potwierdza to znaczenie przykładami: „*Niepodległość ojczyzny. Walka o niepodległość. Odzyskać niepodległość*”.

Natomiast znaczenie przymiotnika *niepodległy* potwierdzają zdania: „*Niepodległy kraj, naród. Niepodległe państwo.*” oraz związek frazeologiczny: „*Niepodległy byt*”.

Barbara Ellwart

*) 24 października 1795 r. dokonano III rozbioru Polski, zaś 11 listopada 1918 r. Rada Regencyjna przekazała Józefowi Piłsudskiemu władzę wojskową i naczelne dowództwo podległych jej wojsk *polskich*. Tego samego dnia Niemcy podpisały zawieszenie broni kończące I wojnę światową.

**) Przy okazji warto przypomnieć, że:

- *podlec* to ‘człowiek podły’ lub

- *podlec* (od czasownika *podlegać*) to: 1. ‘być poddanym czyjejś władzy’, 2. ‘zostać poddanym działaniu czegoś’, 3. ‘pozwolić się opanować jakimś uczuciom, doznać jakiegoś

stanu fizycznego lub psychicznego’.